

Andraž Arko

FRANČIŠEK ASIŠKI NA FILMSKEM PLATNU

1851

Andraž Arko

FRANČIŠEK ASIŠKI NA FILMSKEM PLATNU

70 filmov o svetem Frančišku
in serafinskih svetnikih

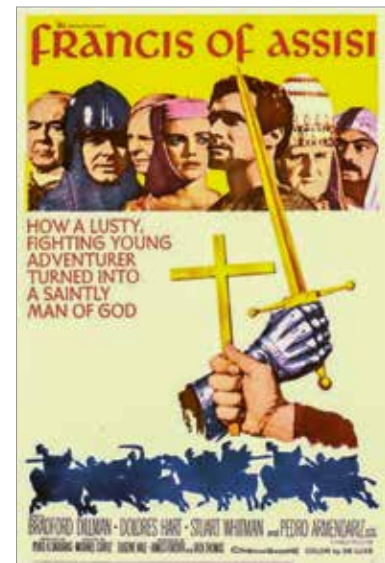
CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

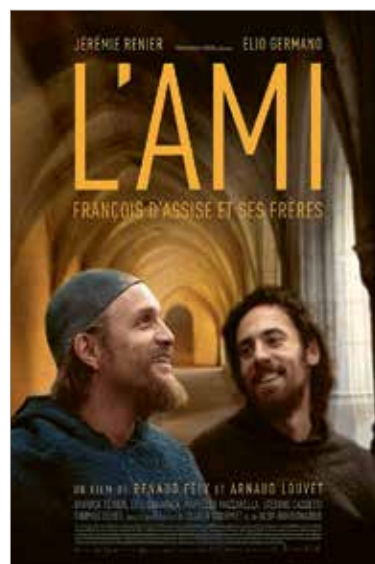
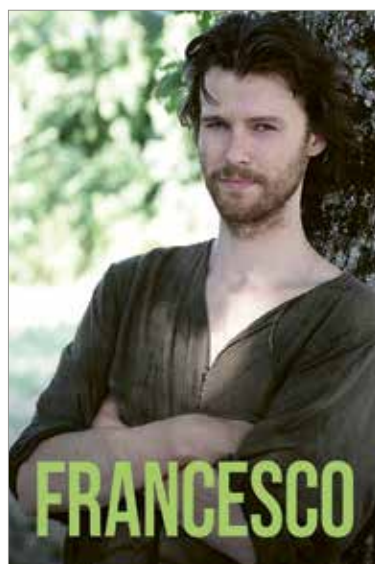
KAZALO

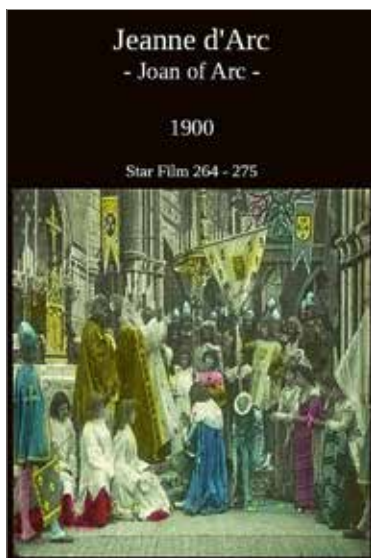
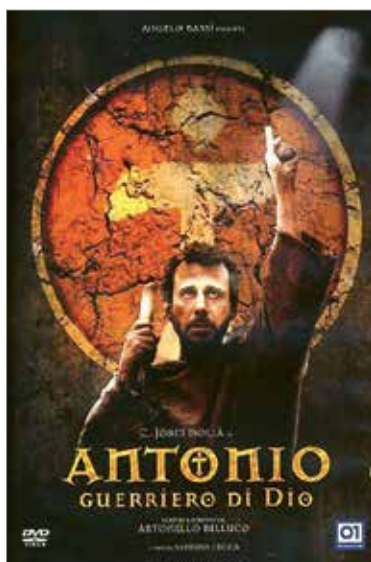
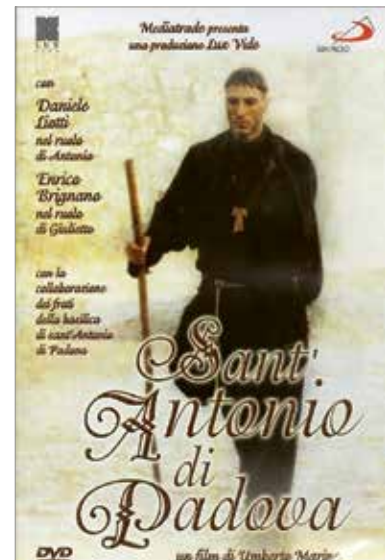
Knjigi na pot (p. Massimo Fusarelli OFM).....	17
Sveti Frančišek in serafinski svetniki	19
Povabljeni v filmsko galerijo sv. Frančiška in serafinskih svetnikov	28
Frančišek Asiški na filmskem platnu	31
Sv. Frančišek Asiški	33
Asiški ubožec (1911)	34
Brat sonce (1918)	39
Brat Frančišek (1927)	42
Sveti Frančišek Asiški (1944)	45
Frančišek, Božji šaljivec (1950)	49
Frančišek Asiški (1961)	53
Cotolay (1965)	57
Frančišek Asiški (1966)	60
Brat sonce, sestra luna (1972)	63
Frančišek (1989)	59
Frančišek (2002)	71
Klara in Frančišek (2007)	74
Frančišek (2014)	77
Frančišek Asiški in njegovi bratje (2016)	80
Parola di Tommaso (2025)	84
Sv. Klara Asiška	87
Tragična noč v Assisiju (1961)	88
Klara Asiška – zgodba o kristjanki (1992)	90
Klara (2022)	93
Sv. Anton Padovanski	97
Anton Padovanski, svetnik čudežev (1931)	98
Anton Padovanski (1949)	101
Sveti Anton Padovanski (2002)	104
Anton, Božji bojevnik (2006)	107
Sv. Marjeta Kortonska	110
Marjeta Kortonska (1950)	111

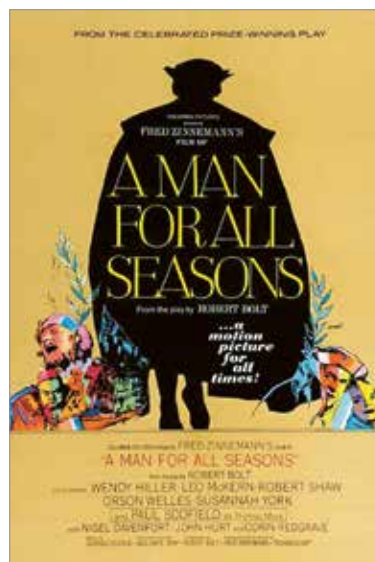
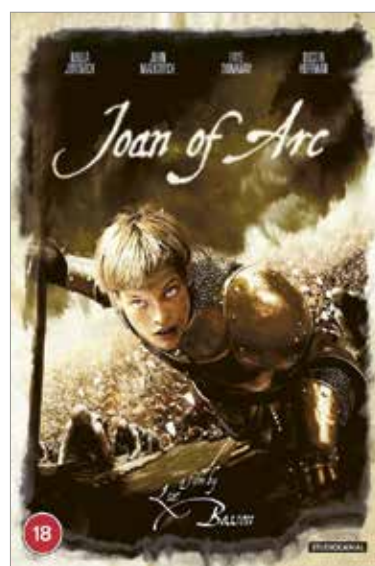
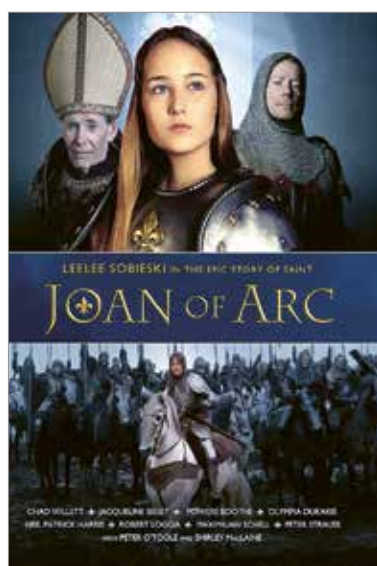
Bl. Janez Duns Skot	114
Duns Skot (2011)	115
Sv. Ivana Orleanska	118
Ivana Orleanska (1900)	119
Ženska Ivana (1916)	122
Pasijon Ivane Orleanske (1928)	125
Ivana Orleanska (1948)	130
Sojenje Ivani Orleanski (1962)	133
Devica Ivana: I bitke / II ječe (1994)	136
Ivana Orleanska (1999)	139
Ivana Orleanska (1999)	143
Ujetnica Ivana (2011)	147
Jeannette – otroštvo Ivane Orleanske (2017)	150
Ivana (2019)	153
Sv. Tomaž More	156
Mož za vse čase (1966)	157
Mož za vse čase (1988)	161
Sv. Filip Jezusov	164
Filip Jezusov (1949)	165
Sv. Jožef Kupertinski	168
Svetnik proti svoji volji (1962)	169
Sv. Jožef Benedikt Cottolengo	172
Nekaj mi je prišlo na misel – Jožef Benedikt Cottolengo (2004)	173
Sv. Janez Marija Vianney	176
Nebeški čudodelnik (1949)	177
Sv. Bernardka Lurška	180
Bernardka Soubirous in lurška prikazovanja (1909)	181
Bernardkina pesem (1943)	183
Dovolj je, da ljubiš (1961)	186
Bernardka (1988)	189
Bernardkin pasijon (1990)	192
Lurd (2000)	195
Ime mi je Bernardka (2011)	198
Sv. Janez Bosko	202
Don Bosko (1936)	203
Don Bosko (1988)	206
Don Bosko (2004)	209

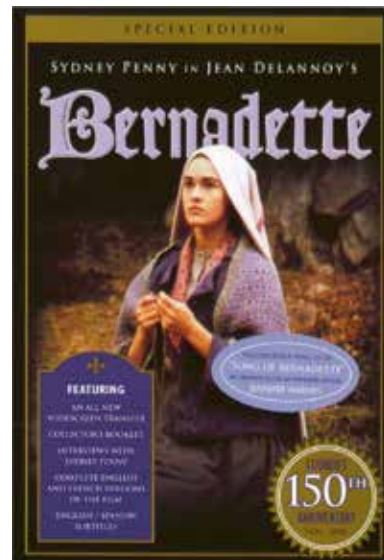
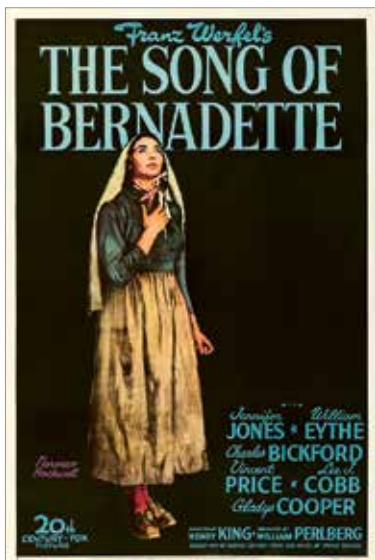
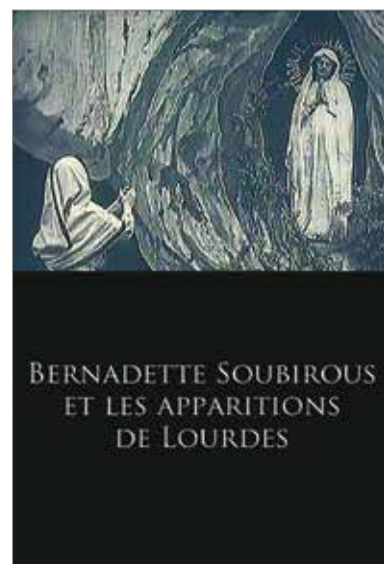
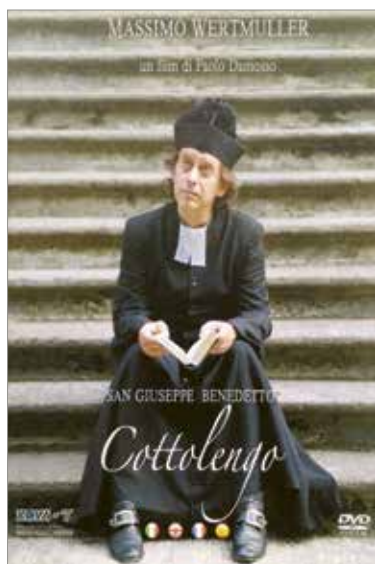
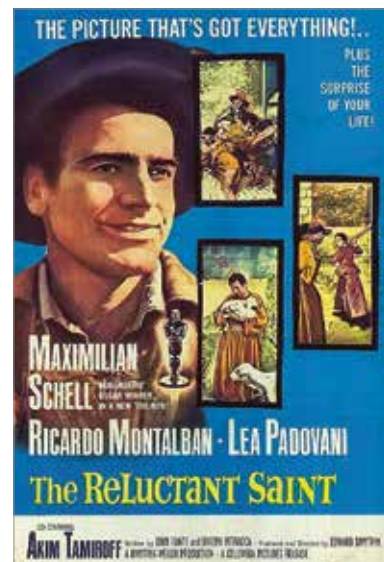
Sv. Pij X.	212
Ljudje ne gledajo v nebesa (1952)	213
Sv. Frančiška Ksaverija Cabrini	216
Državljanica svetnica (1947)	219
Mati Cabrini (2019)	219
Cabrini (2024)	222
Sv. Maksimilijan Kolbe	225
Življenje za življenje – Maksimilijan Kolbe (1991)	226
Sv. Leopold Mandić	229
Na mojih ramenih (2020)	230
Bl. Franc Jägerstätter	233
Skrito življenje (2019)	234
Sv. Janez XXIII.	237
In prišel je človek (1965)	238
Papež Janez XXIII. (2002)	241
Papež Dobri (2003)	244
Sv. Pij iz Pietrelcine	247
Pater Pij (2000)	248
Pater Pij: Med nebesi in zemljo (2000)	251
Pater Pij (2023)	254
Sv. Pavel VI.	256
Pavel VI. – Papež sredi nevihte (2008)	257
Bl. Štefan Wyszyński	260
Primas – tri leta v tisočletju (2000)	261
Wyszyński – maščevanje ali odpuščanje (2021)	264
Prerok (2022)	267
Bl. Jurij Aleksander Popiełuszko	270
Ubiti duhovnika (1988)	271
Popiełuszko: svoboda je v nas (2009)	274
Upodobitve svetnikov	277
Literatura	281
Spletni viri	274

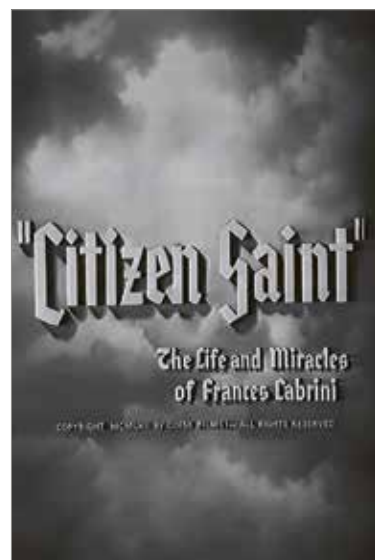
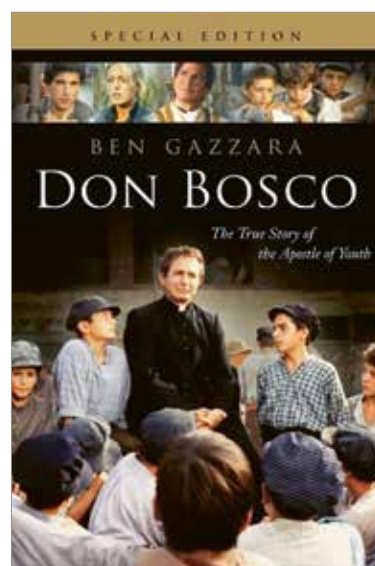
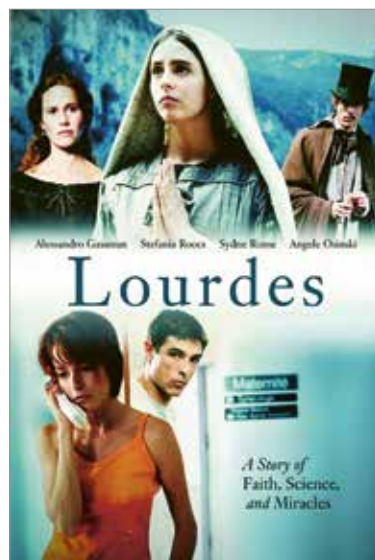
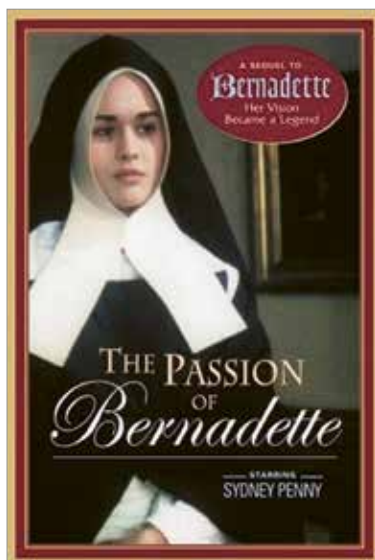

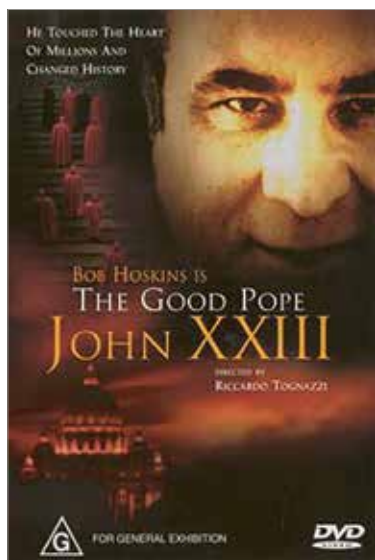
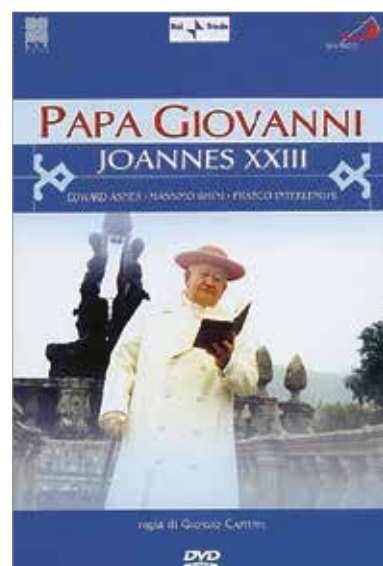
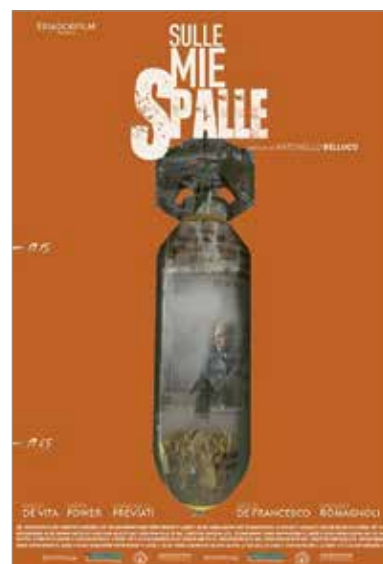
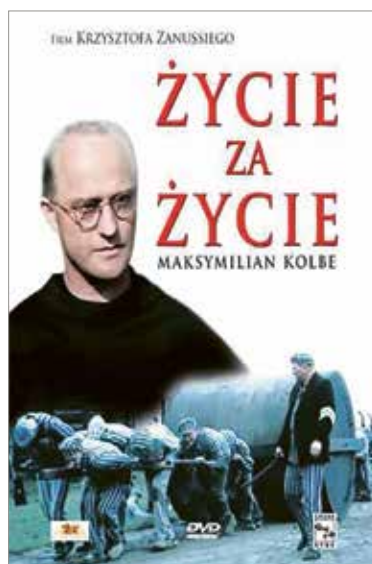

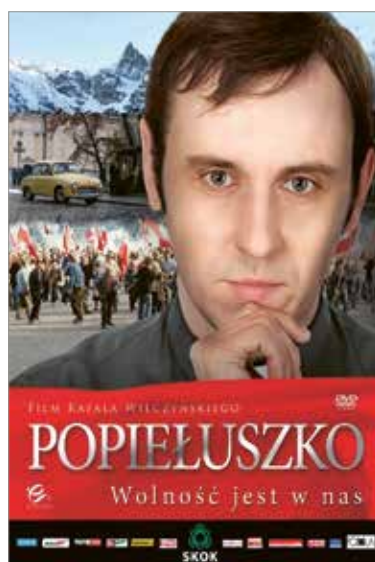
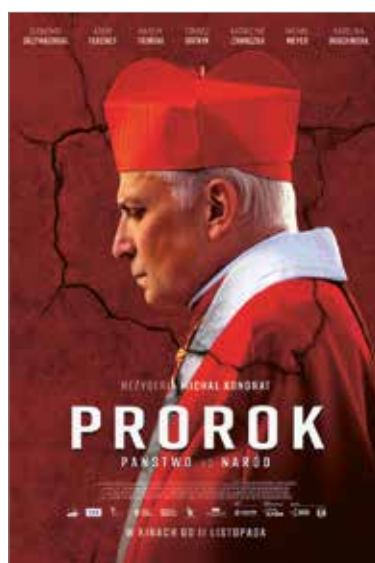
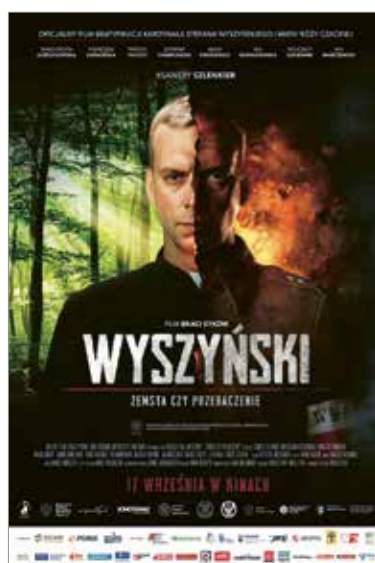
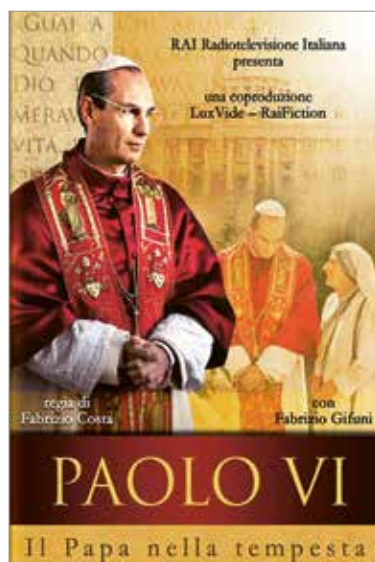
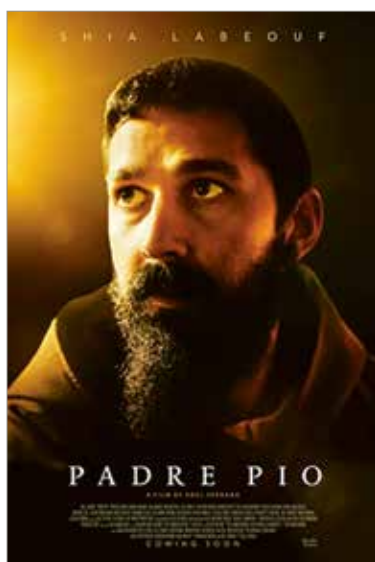

SV. FRANČIŠEK ASIŠKI

1181/2–1226

4. oktober

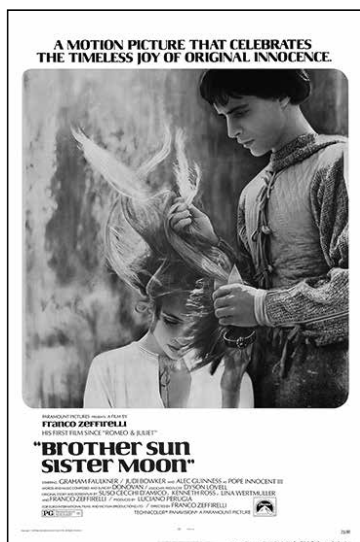
Frančišek se je leta 1181 ali 1182 rodil premožnemu trgovcu Petru Bernardoneju in Piki de Bourlemont v Assisiju. Po lahkoživi mladosti, neuspešnih poskusih viteštva in letu, ki ga je preživel v ječi, se je ob Božjem klicu spreobrnil in začel prenavljati sebe, pa tudi asiški cerkvi sv. Damijana in Porciunkulo. V prijateljstvu z Bogom je odkril notranji mir, zato je njegov način življenja pritegnil druge, ki so se mu pridružili na poti. Počasi se je osnovala skupnost bratov, ki jo je papež Inocenc III. ustno priznal in tako položil temelje reda manjših bratov. Papež Honorij III. je red skupaj z *Vodilom*, v katerem je Frančišek predpisal način življenja bratov, leta 1223 uradno potrdil. Frančišek in bratje so skrbeli za gobavce, pomagali ljudem, oznanjevali ter pridigali – in to predvsem

z življenjem. Živeli so brez lastnine, v uboštvu in preprostosti.

Nad Frančiškovim načinom življenja se je navdušila mlada Klara Offreduccio, ki je s svetnikom ustanovila red sester klaris. Po njegovih zgledih so želeli živeti tudi zakonci, samski in celo duhovniki, zato je Frančišek zanje ustanovil tretji red. Ljudje so se Frančišku pridruževali predvsem, ker so v njem prepoznali človeka, ki je živel globok osebni odnos z Jezusom. Ravno zaradi pristnega odnosa je lahko oznanjeval in pridigal o Jezusu ter njegovem odrešenju in miru z izjemno močjo. Predvsem je Božji mir prinašal ljudem – tudi ko ga je leta 1219 oznanjal sultanu Maliku al-Kamilu in vojakom na križarski vojni v Damietu. Frančiškovo globoko povezanost z Jezusom razodeva posebno obhajanje božiča, ko je v votlini v Grecciu postavil jaslje, da bi lahko čim bolj pristno doživel Odrešenikovo rojstvo.

Z Jezusom se je tesneje zblížal, ko je na gori La Verna po milosti prejel Kristusove rane – stigme. Iz tega se je kasneje rodila tudi pesem *Hvalnica stvarstva*. Umrl je 3. oktobra 1226 pri Porciunkuli. 16. julija 1228 ga je papež Gregor IX. razglasil za svetega.

BRAT SONCE, SESTRA LUNA (1972)

O filmu

Naslov: *Brat sonce, sestra luna* (*Fratello sole, sorella luna*)

Čas trajanja: 143 minut

Država in leto: Italija in Velika Britanija 1972

Režija: Franco Zeffirelli

Igralska zasedba: Graham Faulkner (Frančišek), Judi Bowker (Klara), Alec Guinness (Inocenc III.)

Ocena primernosti

PG – zaradi nekaterih prizorov nasilja in golote film morda ni primeren za otroke, zato je priporočeno, da si ga ogledajo skupaj s starši.

Zanimivosti

Franco Zeffirelli in nekateri njegovi sodelavci so sprva želeli za film pridobiti skupino The Beatles, Paul McCartney pa bi igral sv. Frančiška. Načrt je propadel, a so trdili, da so bili člani skupine The Beatles očarani nad likom sv. Frančiška, njegova filozofija pa jih je globoko ganila.

Kratka vsebina

Frančišek se iz vojne vrne bolan. V postelji se mu v blodnjah prepletajo spomini, kot so zadnja noč pred odhodom v vojno, srečanje s Klaro, ko je nesla kruh gobavcem, nov oklep in škofov blagoslov vojakov pred bitko. Iz omotice ga prebudi vrabec in Frančišek za njim odide na streho, nato pa tava naokoli, kot da se mu je zmešalo. Starša ga vidita s Klaro, oče pa meni, da bo ženska v sinovem življenju odpravila težave. V naslednjih prizorih oče Frančišku kaže vojni dobiček, slednjega pa težijo težke razmere njihovih tekstilnih delavcev. Med mašo v stolnici Frančiška ponovno popade nemir, zato zbeži v porušeno cerkvico sv. Damijana. Frančišek iz očetove trgovine meče blago med ljudi na ulico, zato ga oče pretepe in odvede pred škofa, kjer se Frančišek sleče in se očetu odpove.

Bernard Kvintavalski se vrne iz križarske vojne, to proslavi s prijatelji in ugotovi, da se jim Frančišek ni pridružil, zato ga obišče v cerkvi in povabi k sebi, nato pa se mu pridruži pri obnovi. Za njim se začnejo pridruževati še drugi, kar vznemiri Asižane. Br. Giacondo se sčasoma želi poročiti, Frančišek pa ga opogumi, naj svobodno odide.

Bratje negujejo gobavce in pomagajo z delom na polju, pridruži pa se jim še Klara, ki ji Frančišek v naravi ostriže lase.

V obnovljeni cerkvi sv. Damijana z verniki slavijo Boga. Bratje še naprej skrbijo za gobavce. Škofovi vojaki zanetijo požar v cerkvi sv. Damijana in ubijejo človeka, kar Frančiška pretrese, zato z brati odide v Rim. Frančiškov govor pred papežem zveni kot kritika, zato jih vržejo ven, a papež ukaže, naj jih privedejo nazaj, saj želi govoriti z brati, nato pa Frančišku poljubi nogo.

Ocena filma

Franco Zeffirelli je posnel film leta 1972 v viharnem času mladinskih protestov, gibanja hipijev in postkoncilskega preroda (ter krize) Cerkve. Delo, ki še danes velja za najuspešnejši film o svetniku iz Assisija, ni zgolj biografija, temveč prej projekcija tedanjih družbenih idealov v srednjeveško družbo. Rezultat je vizualno osupljiva, a teološko in zgodovinsko izrazito problematična mozaična podoba, ki Frančiška spreminja v prototip hipijevskega otroka cvetja.

Zeffirellijev namen je bil ustvariti lepo pravljico in romantično pripoved o iskanju svobode, vendar je prav estetska dovršenost, podprta z delom vrhunskih mojstrov, v kolektivno zavest vtisnila popačeno podobo Ubožca. Sodelavci, kot je veliki kostumograf Danilo Donati (znan po sodelovanju s Fellinijem in Pasolinijem), so poskrbeli za izjemno kostumsko razkošje, medtem ko je čudovita fotografija pokrajine – makova in žitna polja – postala sinonim za Frančiškovo duhovnost. Vizualna popolnost je pogosto v službi ideološkega sporočila, ki temelji na poenostavljenem dualizmu: med pristnim, naravnim in veselim na eni strani ter hladnim, institucionalnim in mrtvim na drugi.

V središču konflikta je znameniti prizor Frančiškovega razhoda z očetom pred škofom Gvidom. Zeffirelli ga zastavi kot dramatičen generacijski spopad. Peter Bernardone je upodobljen kot verjetno najbolj agresiven, tragikomičen in pohlepen v vsej filmografiji o Frančišku. Prikazan je kot utelešenje materializma, ki ga sin zavrača. S tem, ko Frančišek sleče svoja oblačila, ne vrača le imetja, ampak se simbolno rojeva v novo življenje, kar poudari s citatom »Kar je rojeno iz duha, je duh«. Ključni problem prizora je Frančiškova izjava, da ga je »razsvetlil brat sonce«. Zeffirelli namreč spreobrnjenje prikaže kot posledico kontemplacije narave in ne kot odgovor na Božji klic, kar je v nasprotju s Frančiškovo *Oporoko*, v kateri je svetnik zapisal, da sta imela ključno vlogo pri njegovem spreobrnjenju srečanje z gobavci in molitev pred razpelom pri sv. Damijanu. Panteistično-ekološko noto režiser še dodatno razvije v prizorih Frančiškove bolezni in okrevanja. Sledenje ptičku po strehah Assisija, posnemanje ptic z mahanjem rok ter nato kontemplacija mravelj in metuljev na makovem polju so prikazani kot mistična izkušnja, ki vodi do Boga. Glasbena podlaga z glasbo Donovan in Ortolanijevo različico *Hvalnice stvarstva*, ki jo poje Claudio Baglioni, te prizore spremeni v nekakšno psihedelično vizijo. Pri tem je treba jasno poudariti, da pesnitev *Hvalnica stvarstva* ni čaščenje stvarstva, temveč Stvarnika, in je nastala ob koncu

Frančiškovega življenja, ne začetku. Zgodovinski Frančišek je našel Boga v evharistiji in Cerkvi, Zeffirellijev Frančišek pa v občutenju narave, kar ga približa hipijevskemu gibanju »flower power«. Podoba prvih bratov je bolj podobna komuni svobodomiselnih hipijev kot resničnim spokornikom. Kljub mrazu, lakoti in dežju so vedno nasmejani in srečni, kar deluje nerealno, kakor da bi jih vodila omama (če že ne marihuane, pa nedefinirane »Božje ljubezni«, ki odpravi vse težave). Ozračje doseže vrhunec v prizoru bogoslužja v obnovljeni cerkvi sv. Damijana, ki je v popolnem kontrastu s hladnim, okostenelim obredom v stolnici. Medtem ko v stolnici med velikonočno liturgijo vlada mrtvilo, pri sv. Damijanu darujejo mašo, med katero je na oltarju živo jagnje, ljudje v rokah držijo tudi race in gosi, ob tem pa prepevajo preprost kanon o svobodi. Gre za učinkovito filmsko sredstvo, ki pa nasilno vsiljuje idejo o nepremostljivem prepadu med karizmo in institucijo.

Najbolj zgodovinsko sporen je prizor, v katerem škof Gvido (v resničnem življenju sicer Frančiškov podpornik) s svojim pečatnim prstanom odobri požig cerkve sv. Damijana, v katerem umre eden od bratov. Debel in požrešen škof sicer služi le kot karikatura institucionalne Cerkve, ki se potuhnjeno zateče k nasilju, da bi zatrla preroško gibanje. Prav to brate prisili, da se odpravijo v Rim k papežu, kar je v popolnem nasprotju z resnico, saj je Frančiška k temu spodbudil sam škof in celo s svojim ugledom ter posredovanjem omogočil srečanje s papežem.

Vrhunec v Lateranski baziliki, za katero so uporabili stolnico v Monrealu na Siciliji, je tako estetsko veličasten kot ideološko dvorezen. Papež Inocenc III. je upodobljen kot star, utrujen mož, ki ga pretrese Frančiškova gorečnost. Med tem, ko Frančišek na papeževem dvoru pridiga evangelij in ga imajo za blaznega, papež poklekne predenj in mu poljubi nogo, eden od dvorjanov pa dejanje cinično komentira: »Brez strahu. Njegova svetost ve, kaj počne. Ta možki bo govoril revežem in jih spet privedel v naše naročje.« S tem Zeffirelli potezo papeža, ki prizna Frančiškovo karizmo in mu poljubi nogo, prikaže ne le kot dejanje ponižnosti, ampak tudi kot zvijačno potezo Cerkve, ki želi utrjevati svojo oblast. Prizori razkrivajo avtorjevo naravnost, ki Cerkev vidi kot manipulativno institucijo, Frančiška pa kot njeno orodje za pridobivanje množic. Podobno problematična je upodobitev svete Klare. Ob Frančiškovem spreobrnjenju je bila stara komaj deset let, zato Zeffirelli ustvari povsem izmišljen lik. Klara ni več učenka in tista, ki mu sledi, temveč nekakšen *deus ex machina*, ki Frančiška vodi in spodbuja. Je estetsko dovršena, eterična in neodvisna mlada ženska, ki ga nagovori, naj obišče gobavce. Njena posvetitev Bogu ne poteka v cerkvi, ampak ob slapu v naravi, kar je še ena poteza, ki poudarja »pristnost« zunaj institucionalnih okvirov.

Film zaznamujejo globoka nasprotja. Je vizualna paša za oči z veličastno kostumografijo in fotografijo, a ga hromita pretirana sentimentalnost in poenostavljena karakterizacija. Njegova največja vrlina – aktualizacija svetnika za generacijo poznih 60. let prejšnjega stoletja – je hkrati njegova največja pomanjkljivost. Z redukcijo Frančiška na protivojnega hipija in zavetnika ekologije, ki svojo pot najde v naravi in ne Božjem klicu, je Zeffirelli ustvaril močan, a zamrznjen mit. Svetnik je postal ikona

upora, a za ceno izgube kompleksnega, globoko teološkega in evharističnega jedra. Film tako ostaja večni opomin, da je lahko tudi najlepša pravljica le krinka za globljo resnico, ki je ostala neizpovedana.

Dr. Andraž Arko
FRANČIŠEK ASIŠKI NA FILMSKEM PLATNU
70 filmov o svetem Frančišku in serafinskih svetnikih

Knjigi na pot: p. Massimo Fusarelli

Urednica: Nikolina Brkić

Oblikovanje in prelom: Lidija Murenc

Fotografiji na naslovnici: iz filma *Asiški ubožec (Il poverello d'Assisi)*, 1911; objavljena z dovoljenjem © Filмотeca Vaticana; iz filma *Tomaževa beseda (Parola di Tommaso)*, 2025; objavljena z dovoljenjem © Comune di Celano

Fotografiranje in obdelava fotografij: Sebastjan Žvipelj

Izdali in založili:

Društvo Mohorjeva družba in Celjska Mohorjeva družba, d. o. o., zanju predsednik

Lojze Kozar in ravnateljica dr. Tanja Ozvatič

Založba Brat Frančišek, zanju ravnatelj dr. Miran Špelič OFM

Celjska Mohorjeva družba, Prešernova ulica 23, 3000 Celje, Slovenija

www.mohorjeva.org

Natisnila tiskarna Dravski tisk v 500 izvodih.

Celje 2026